

XXVI. ZJEDNOCOVANIE POJMOV CIVILNÉHO PRÁVA PROSTREDNÍCTVOM VÝKLADU SÚDNEHO DVORA EURÓPSKEJ ÚNIE⁵⁹⁰

SIMONA KOČIŠOVÁ, MICHAEL SIMAN
Paneurópska vysoká škola, Fakulta práva

Abstrakt: *Príspevok sa zaoberá vybranou aktuálnou judikatúrou Súdneho dvora, ktorej predmetom je výklad nariadení európskeho medzinárodného práva súkromného. Z uvedených rozhodnutí je zrejmé, že Súdny dvor sa týmto spôsobom snaží o unifikáciu pojmov civilného práva, čo v budúcnosti môže prispieť k výraznému zjednoteniu civilného práva, vrátane jeho právneho základu v jednotlivých členských štátoch Európskej únie.*

Kľúčové slová: *Civilné právo, výklad, judikatúra Súdneho dvora, nariadenia*

Abstract: *The contribution deals with the current case-law of the Court of Justice, subject of which is the interpretation of European private international law. According to this case-law it is obvious that the Court of Justice is trying to unify concepts of civil law, which in the future can contribute to a significant unification of civil law, including its legal framework in Member States of the European Union.*

Key words: *Civil law, interpretation, case law of the Court of Justice, regulations*

1. Úvod

Odvetvie súkromného práva má v členských štátoch dlhú tradíciu a je mu pripisovaný mimoriadny význam, čo má významný vplyv na oslabené právomoci Európskej únie (ďalej aj „EÚ“) v tejto oblasti. Z hľadiska funkcionalistického prístupu možno teda konštatovať určitú rozdrobenosť právnych predpisov EÚ v oblasti súkromného práva, pričom možno pozorovať snahu o dosiahnutie súdržnosti vnútroštátnych systémov súkromného práva. V minulosti sa z tohto dôvodu objavili dokonca snahy o prijatie európskeho kódexu súkromného práva iniciované najmä zo strany Európskeho parlamentu, ktorý v danom období prijal niekoľko uznesení deklarujúcich najmä možnú harmonizáciu súkromného práva hmotného, ktorá by mohla viesť k prijatiu európskeho občianskeho zákonníka. Cieľom takého európskeho občianskeho zákonníka malo byť komplexné riešenie hlavných oblastí súkromného práva, teda rodinného práva, dedičského práva, majetkového práva a najmä záväzkového práva, na ktoré mal byť európsky občiansky zákonník sústredený. Od uvedeného sa však neskôr upustilo, nakoľko také prijatie európskeho občianskeho zákonníka bolo z politického aj právneho hľadiska spochybnené a medzi členskými štátmi sa nenašiel jednoznačný konsenzus o obsahu tohto kódexu.

Únia však na základe ustanovení zakladajúcich zmlúv disponuje legislatívnou právomocou v určitých oblastiach súkromného práva, ktorá však nie je všeobecnou právomocou a je upravená vo viacerých ustanoveniach Zmluvy o fungovaní EÚ (ďalej len „ZFEÚ“). V zmysle čl. 67 a 81 ZFEÚ má Únia právomoc prijímať opatrenia

⁵⁹⁰ Táto práca bola podporovaná Agentúrou na podporu výskumu a vývoja na základe zmluvy č. APVV-14-0852.

upravujúce justičnú spoluprácu v občianskych veciach najmä vo vzťahu k vzájomnému uznávaniu a výkonu súdnych a mimosúdnych rozhodnutí medzi členskými štátmi, zlučiteľnosti kolíznych noriem a noriem určujúcich právomoc uplatniteľných v členských štátoch, odstraňovaniu prekážok riadneho priebehu občianskoprávneho konania, v prípade potreby podporovaním zlučiteľnosti pravidiel občianskeho súdneho konania uplatniteľných v členských štátoch a pod.. Tento právny základ umožnil Únii upraviť vo forme nariadení mnohé oblasti medzinárodného práva súkromného, vrátane cezhraničných osobitných civilných konaní.

Nariadenia sú právne záväzným prameňom práva EÚ, pričom disponujú úplným priamym účinkom, čo znamená, že sú priamo uplatniteľné a možno sa ich účinku dovolávať aj zo strany jednotlivcov. Vnútroštátne súdy sú povinné aplikovať tieto nariadenia v rámci konaní, ktoré sú pred nimi vedené. Nakoľko však ide o nariadenia z oblasti súkromného práva, v praxi dochádza často k situácii, kedy sa výklad určitých pojmov uvedených v nariadeniach javí pre tieto vnútroštátne súdy ako problematický, v dôsledku čoho sú tieto súdy, na účely zachovania jednotného výkladu a s tým spojenou jednotnou aplikáciou, nútené obrátiť sa na Súdny dvor s prejudiciálnou otázkou, ktorej predmetom je výklad určitých ustanovení týchto nariadení.

Právo Európskej únie je vybudované na súdnych rozhodnutiach a navyše samotné aplikačné vlastnosti tohto právneho poriadku sú stanovené jedine v judikatúre Súdneho dvora. Jej význam a dodržiavanie má tak jasnú úlohu a dôležitosť.⁵⁹¹ Súdny dvor podáva výklad práva EÚ najmä v rámci prejudiciálneho konania v zmysle čl. 267 Zmluvy o fungovaní EÚ (ďalej len „ZFEÚ“). Predmetom prejudiciálneho konania, v rámci ktorého má Súdny dvor právomoc rozhodovať o prejudiciálnych otázkach, je v zmysle čl. 267 ZFEÚ aj výklad sekundárneho práva Únie⁵⁹², pod ktoré spadajú aj nariadenia európskeho medzinárodného práva súkromného. Na podanie návrhu, ktorým je iniciované prejudiciálne konanie sú oprávnené vnútroštátne súdne orgány členských štátov EÚ.

Obzvlášť pokiaľ sa jedná o nariadenia európskeho medzinárodného práva súkromného, ktoré disponujú priamym účinkom a pri ktorých aplikácii sú vnútroštátne súdy povinné zabezpečiť ich jednotné uplatňovanie, je zrejmé, že Súdny dvor bude nezriedka riešiť práve otázky výkladu takých nariadení. V tejto súvislosti je však potrebné zdôrazniť, že nariadenia z oblasti európskeho medzinárodného práva súkromného obsahujú pojmy z oblasti civilného práva, pri ktorých výklade môže dôjsť k situácii, že tieto alebo súvisiace pojmy zaužívané vo vnútroštátnom práve môžu byť v jednotlivých členských štátoch chápané odlišne. Súdny dvor môže teda v rámci svojej rozhodovacej činnosti pri výklade pojmov, či ustanovení obsiahnutých v týchto nariadeniach, nepriamo ovplyvňovať aj výklad súvisiacich pojmov v rámci civilného práva v jednotlivých členských štátoch. Ďalej však treba poukázať na to, že Súdny dvor nie je oprávnený vykladať vnútroštátne právo, ktorého výklad prináleží súdom

⁵⁹¹ Slašťan, M.: Výhody a nevýhody "ustálennej judikatúry" Súdneho dvora Európskej únie. In: Právny pluralizmus a pojem práva. - Bratislava : SAP, 2017, s. 150-151.

⁵⁹² Siman, M. - Slašťan, M.: Súdny systém Európskej Únie, 3. vydanie revidované, Bratislava: EUROIURIS, 2012, s. 286

členského štátu. Súdny dvor sa v rámci svojej rozhodovacej činnosti snaží pri výklade nariadení vysporiadať so zabezpečením takého výkladu, ktorý by viedol k zjednoteniu pojmov civilného práva v celej Únii napriek odlišnostiam v jednotlivých členských štátoch.

V tejto súvislosti je teda cieľom príspevku poukázať na vybranú aktuálnu judikatúru Súdneho dvora, ktorej predmetom je výklad nariadení európskeho medzinárodného práva súkromného a v ktorej sa jasne odzrkadľuje snaha Súdneho dvora o unifikáciu pojmov civilného práva, čo v budúcnosti môže do určitej miery prispieť k zjednoteniu základných pojmov civilného práva, vrátane jeho právneho základu v jednotlivých členských štátoch EÚ.

2. Rozsudok Schmidt

V rozsudku Schmidt⁵⁹³ sa Súdny dvor zaoberal prejudiciálnou otázkou podanou rakúskym vnútroštátnym súdom, ktorej predmetom bol výklad pôsobnosti čl. 24 bodu 1 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1215/2012 z 12. decembra 2012 o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach (Ú. v. EÚ L 351, 2012, s. 1) (ďalej len „nariadenie (EÚ) č. 1215/2012“). Predmetný článok upravuje výlučnú právomoc súdov členského štátu, v ktorom sa nachádza nehnuteľnosť, pokiaľ ide o konanie predmetom ktorého sú vecné práva k nehnuteľnosti alebo nájom nehnuteľnosti.

Pán Schmidt, rezident Rakúska bol vlastníkom nehnuteľnosti v tomto členskom štáte, pričom túto na základe darovacej zmluvy uzavretej v Rakúsku daroval svojej dcére pani Schmidtovej, ktorá bola rezidentkou Nemecka a ktorá bola odo dňa uzavretia darovacej zmluvy zapísaná v katastri nehnuteľností ako vlastník dotknutej nehnuteľnosti. Neskorší psychiatrický posudok pána Schmidta odhalil vážne poruchy, ktoré siahajú až do času pred uzavretím darovacej zmluvy. V nadväznosti na uvedené sa teda pán Schmidt domáhal zrušenia darovacej zmluvy a taktiež výmazu zápisu vlastníckeho práva pani Schmidtovej k nehnuteľnosti z katastra nehnuteľností z dôvodu neplatnosti tohto zápisu. Pani Schmidtová namietala, že vnútroštátny súd nemá právomoc rozhodnúť vo veci samej, nakoľko v zmysle čl. 24 bod 1 nariadenia (EÚ) č. 1215/2012 nemohol založiť právomoc, pretože žaloba sa netýka vecného práva v zmysle uvedeného ustanovenia. Vnútroštátny súd v tejto súvislosti upresňuje, že rozsudok, ktorým sa vyhovie žalobe o výmaz možno vykonať jednak voči pani Schmidtovej, ako aj z dôvodu poznámky o spore v katastri nehnuteľností voči tretím osobám, ktoré v priebehu konania nadobudli vecné práva k dotknutej nehnuteľnosti.

Súdny dvor sa v rozsudku venuje najmä determinovaniu pojmu vecné práva k nehnuteľnosti v kontexte uplatnenia výlučnej právomoci príslušného vnútroštátneho súdu. Úvodom odkazujúc na svoju predchádzajúcu judikatúru zdôrazňuje, že v prípade formulácie „ktorých predmetom sú vecné práva nehnuteľnosti“, tak ako uvádza čl. 24 bod 1 súčasného nariadenia (EÚ) č. 1215/2012, táto má byť v práve EÚ definovaná samostatne, pričom celé ustanovenie, ktoré obsahuje túto formuláciu nie je možné vykladať extenzívne z dôvodu, že jeho zmyslom je v zásade zbavenie účastníkov konania možnosti výberu súdu, ktorá by im inak prináležala. Uvedený cieľ

⁵⁹³ Rozsudok Súdneho dvora zo 16. novembra 2016, Schmidt, C-417/15, ECLI:EU:C:2016:881.

spočívajúci v takomto obmedzení je však legitímny z dôvodu, že príslušný súd v mieste, kde sa nehnuteľnosť nachádza, má z objektívneho hľadiska najvhodnejšie podmienky na účely zistenia skutkového stavu a uplatnenia zásad, pravidiel príp. obyčajov, ktoré sú vlastné štátu, v rámci ktorého sa nachádza dotknutá nehnuteľnosť.⁵⁹⁴

Súdny dvor však v rámci svojej predchádzajúcej judikatúry už zdôraznil, že výlučná právomoc súdov v mieste, kde sa nehnuteľnosť nachádza, by sa nemala uplatňovať absolútne na všetky žaloby týkajúce sa vecných práv k nehnuteľnosti, ale len na tie, ktoré spadajú do pôsobnosti nariadenia, pričom musia smerovať k určeniu rozsahu, zloženia, vlastníctva a držby nehnuteľnosti alebo iných vecných práv k nehnuteľnosti a taktiež k ochrane výsad spojených s takýmito právami osôb, ktoré sú ich nositeľmi. Súčasne v tejto súvislosti Súdny dvor definuje rozdiel medzi vecnými a osobnými právami, pričom zdôrazňuje, že v prípade vecného práva viažuceho sa na hmotný majetok, toto vyvoláva účinky *erga omnes* naproti osobnému právu, ktorého sa možno domáhať len voči povinnému. V konaní vo veci samej vnútroštátne (rakúske) právo spája s konštatovaním neplatnosti darovacej zmluvy navrátenie majetku, ktorý bol predmetom darovacej zmluvy, a výmaz vlastníckeho práva obdarovanej osoby.⁵⁹⁵ Pán Schmidt však navrhoval jednak zrušenie darovacej zmluvy a v druhom rade výmaz vlastníckeho práva jeho dcéry. Súdny dvor v tejto súvislosti konštatuje, že tieto návrhy musia byť na účely vymedzenia povahy žaloby posudzované oddelene.

Vo vzťahu k návrhu na zrušenie darovacej zmluvy týkajúcej sa nehnuteľnosti je potrebné zdôrazniť, že pre založenie právomoci súdu nepostačuje všeobecné konštatovanie, že sa žaloba len nejakým spôsobom týka vecného práva viažuceho sa k nehnuteľnosti. Pre takéto určenie je žiaduce, aby sa žaloba priamo zakladala na takomto vecnom práve a nie naopak na osobnom práve. V tejto súvislosti Súdny dvor dáva do pozornosti zaujímavý výklad vo vzťahu k zmiešaným žalobám, ktoré sú založené na osobnom práve, ale súvisia s vecnými právami, ktoré sa nimi majú nadobudnúť. V zmysle tohto výkladu početné skutočnosti vedú k uprednostneniu osobnej povahy týchto žalôb a v tej súvislosti k neaplikovateľnosti výlučnej právomoci. Aj na základe uvedeného teda Súdny dvor konštatuje, že skutočnosť, že sa zmluva týka nehnuteľnosti, nie je v tomto smere rozhodujúca a dôvodné nie je ani umiestnenie súdu v mieste, kde sa nachádza nehnuteľnosť, nakoľko pri zrušení darovacej zmluvy, predmetom ktorej je nehnuteľnosť z dôvodu, že darca nie je spôsobilý na právne úkony, súd nepotrebuje preskúmať okolnosti týkajúce sa tejto nehnuteľnosti.⁵⁹⁶

Odlišná situácia nastáva v prípade návrhu týkajúceho sa výmazu vlastníckeho práva z katastra. Tento návrh je založený na vecnom práve k dotknutej nehnuteľnosti a z toho vyplýva, že v uvedenej časti je prípustná aplikácia ustanovenia

⁵⁹⁴ Rozsudok Schmidt, body 27 až 29.

⁵⁹⁵ Rozsudok Schmidt, body 30 až 32.

⁵⁹⁶ Rozsudok Schmidt, body 34 až 36.

ustanovujúceho výlučnú právomoc súdu, ktorý sa nachádza v mieste, kde je situovaná nehnuteľnosť.⁵⁹⁷

V zmysle uvedeného tak Súdny dvor poskytol vnútroštátnemu súdu výklad, v zmysle ktorého sa formulácia „ktorých predmetom sú vecné práva nehnuteľnosti“ uvedená v čl. 24 bodu 1 nariadenia (EÚ) č. 1215/2012 vzťahuje iba na konania založené na vecných právach k nehnuteľnosti, nie však na konania založené na osobných právach, ktoré len súvisia s vecnými právami k nehnuteľnosti.

3. Rozsudok Granarolo SpA

V rozsudku Granarolo SpA⁵⁹⁸ sa Súdny dvor zaoberal prejudiciálnymi otázkami podanými francúzskym vnútroštátnym súdom, ktorých predmetom bol výklad čl. 5 bodu 3 nariadenia Rady (ES) č. 44/2001 z 22. decembra 2000 o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach (Ú. v. ES L 12, 2001, s. 1; Mim. vyd. 19/004, s. 42) (ďalej len „nariadenie (ES) č. 44/2001“) a aplikácia čl. 5 bod 1 písm. b) nariadenia (ES) č. 44/2001.

Spoločnosť Ambrosi so sídlom vo Francúzsku distribuovala vo Francúzsku potravinárske výrobky vyrobené spoločnosťou Granarolo, so sídlom v Taliansku už približne 25 rokov bez rámcovej zmluvy alebo dohody o výhradnosti. Granarolo informovala Ambrosi, že jej výrobky budú distribuované vo Francúzsku a Belgicku prostredníctvom inej francúzskej spoločnosti. Ambrosi uvedené považovala za náhle ukončenie stabilného obchodného vzťahu v zmysle francúzskeho obchodného zákonníka, pričom nebola dodržaná minimálna výpovedná lehota zohľadňujúca trvanie ich obchodného vzťahu, v dôsledku čoho podala proti Granarolo žalobu o náhradu škody na francúzsky súd. Tento rozsudkom uznal, že má právomoc na rozhodnutie s odôvodnením, že žaloba má povahu žaloby o náhradu škody z iného ako zmluvného vzťahu a že miesto vzniku škody v zmysle článku 5 bodu 3 nariadenia (ES) č. 44/2001 sa nachádzalo v sídle spoločnosti Ambrosi vo Francúzsku, nakoľko tu boli potravinárske výrobky Granarolo uvádzané na trh. Granarolo namietala túto teritoriálnu právomoc s odôvodnením, že daná žaloba patrí do zmluvnej oblasti v zmysle čl. 5 bodu 1 nariadenia (ES) č. 44/2001, ktorý ustanovuje ako hraničný určovateľ na určenie súdnej právomoci miesto, kam sa tovar dodal alebo mal dodať podľa nadväzujúcich zmlúv uzavretých pre každú dodávku. Podľa údajov na faktúrach vystavených spoločnosťou Granarolo má byť týmto miestom závod v Taliansku. Vnútroštátny súd v tejto súvislosti spresňuje, že vo francúzskom právnom poriadku má žaloba, o akú ide v konaní vo veci samej, povahu žaloby z iného ako zmluvného vzťahu. Francúzsky súd sa súčasne domnieval, že pojmy „vo veciach z iného ako zmluvného vzťahu“ a „v zmluvných veciach“ v zmysle nariadenia (ES) č. 44/2001 sú autonómnymi pojmami práva EÚ.

Súdny dvor v danom prípade posudzoval otázku výkladu formulácie „vo veciach z iného ako zmluvného vzťahu“ v zmysle ustanovenia čl. 5 bodu 3 nariadenia (ES) č. 44/2001 (teraz čl. 7 bod 2 nariadenia (EÚ) č. 1215/2012) upravujúceho podmienky aplikácie osobitnej právomoci. Na tieto účely Súdny dvor rozoberal aj

⁵⁹⁷ Rozsudok Schmidt, bod 40.

⁵⁹⁸ Rozsudok Súdneho dvora zo 14. júla 2016, Granarolo SpA, C-196/15, ECLI:EU:C:2016:559.

otázku „zmluvných vzťahov“ ako takých. V úvode treba zdôrazniť, že na účely aplikácie pravidiel osobitnej právomoci sa majú tieto pravidlá vykladať reštriktívne a to tým spôsobom, že sa vzťahujú len na situácie taxatívne vymedzené v nariadení (ES) č. 44/2001. V nadväznosti na uvedené je teda na účely determinácie jednotlivých situácií potrebné určiť, čo možno chápať pod „zmluvnými vzťahmi“. Ide o autonómny pojem, ktorý je potrebné vykladať so zreteľom na ciele a účel ustanovení nariadenia. Je teda zrejmé, že tento pojem možno chápať tak, že na účely zadefinovania „zmluvných vzťahov“ by nariadenie odkazovalo na ich zadefinovanie v zmysle vnútroštátneho právneho poriadku, keďže by sa tým mohlo výrazne narušiť jednotné uplatňovanie nariadenia. Vo vzťahu k formulácii „vo veciach z iného ako zmluvného vzťahu“ Súdny dvor pripomína, že cieľom je preukázanie zodpovednosti žalovaného, pričom sa uvedené nebude subsumovať pod kategóriu „zmluvných vecí“.⁵⁹⁹

Pre určenie povahy žaloby, ktorej predmetom je určenie občianskoprávnej zodpovednosti je potrebné vymedziť si, či predmetná žaloba spadá do zmluvných vecí, a to bez ohľadu na jej kvalifikáciu. Z uvedeného je teda zrejmé, že je potrebné posudzovať ju najmä z hľadiska jej vecnej stránky. Okolnosť, že aktívne legitimovaným subjektom je jedna zmluvná strana a pasívne legitimovaným subjektom je druhá zmluvná strana, automaticky nedeterminuje, že takáto žaloba by spadala pod „zmluvné veci“.⁶⁰⁰

Súdny dvor v tomto rozsudku poukazuje na skutočnosť, že v mnohých vnútroštátnych právnych poriadkoch členských štátov je možno pod zmluvné vzťahy zaradiť aj dlhodobé obchodné vzťahy, hoci nevznikli priamo na základe písomnej zmluvy a ktoré možno považovať za tzv. tacitné zmluvné vzťahy, z ktorých možno vyvodit' zmluvnú zodpovednosť v prípade, že dôjde k ich porušeniu jednou zo strán. V tejto súvislosti zdôrazňuje, že taktiež nariadenie (ES) č. 44/2001 nevyžaduje na účely identifikácie zmluvného vzťahu uzatvorenie písomnej zmluvy, a teda môže ísť o záväzok aj v prípade, ak vznikol tacitne a vyplýva len z úkonov, ktoré jednoznačne vyjadrujú vôľu jednotlivých strán. Tacitný vzťah však nepredstavuje domnienku, a preto je jeho existenciu potrebné v konaní preukázať. Takéto dokazovanie má byť založené na súbore zhodujúcich sa skutočností, medzi ktoré Súdny dvor zaraďuje napríklad existenciu dlhodobých a stabilných obchodných vzťahov, pravidelnosť transakcií, dobrú vieru strán, dohody o fakturovaných cenách, či vzájomnú korešpondenciu.⁶⁰¹

S ohľadom na vyššie uvedené Súdny dvor rozhodol, že situácia, o akú ide vo veci samej, nepatrí do pôsobnosti ustanovenia čl. 5 bodu 3 nariadenia (ES) č. 44/2001, ak by medzi stranami existoval tacitný zmluvný vzťah, čo má však overiť vnútroštátny súd. Súčasne Súdny dvor vykladá pojmy „zmluva o predaji tovaru“ a „zmluva o poskytnutí služieb“ tým spôsobom, že pod týmito pojmi možno chápať aj dlhodobé stabilné obchodné vzťahy, pričom však v prípade zmluvy o predaji tovaru

⁵⁹⁹ Rozsudok Granarolo, body 17 až 20.

⁶⁰⁰ Rozsudok Granarolo, body 21 a 22.

⁶⁰¹ Rozsudok Granarolo, body 25 a 26.

musí byť preukázané, že dochádza k faktickej dodávke tovaru, ktorá je predmetom záväzku a v prípade zmluvy o poskytnutí služieb musí byť preukázané, že dochádza k faktickému poskytnutiu služieb, ktoré je predmetom záväzku.

4. Rozsudok Hőszig Kft.

V rozsudku Hőszig Kft.⁶⁰² sa Súdny dvor zaoberal prejudiciálnymi otázkami podanými maďarským vnútroštátnym súdom, ktorých predmetom bol výklad čl. 10 ods. 2 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 zo 17. júna 2008 o rozhodnom práve pre zmluvné záväzky (Rím I) (Ú. v. EÚ L 177, 2008, s. 6) (ďalej len „nariadenie (ES) č. 593/2008“) a čl. 23 ods. 1 nariadenia (ES) č. 44/2001.

Spoločnosť Technos so sídlom vo Francúzsku sa chcela podieľať na prácach v elektrárnach nachádzajúcich sa vo Francúzsku a v tejto súvislosti vyzvala spoločnosť Hőszig ako subdodávateľa na predloženie viacerých ponúk. Technos zaslala e-mailom spoločnosti Hőszig zoznam kovových konštrukcií, ktorých výrobu by prípadne od nej požadovala, opis technických požiadaviek, ako aj všeobecné dodacie podmienky (ďalej len „VDP“). Hőszig zaslala Technosu cenovú ponuku, na základe ktorej bolo medzi zmluvnými stranami na diaľku uzavretých viacero zmlúv o dielo, ktorých predmetom bola príprava kovových konštrukcií, ktoré mali byť vyrobené v Maďarsku a umiestnené do elektrární vo Francúzsku. Dokument zakladajúci prvú zmluvu obsahoval zoznam použitej dokumentácie, v rámci ktorého boli do dokumentácie zahrnuté aj VDP, pričom v zmluve bola uvedená klauzula, v rámci ktorej dodávateľ vyhlasuje, že pozná a prijíma podmienky tejto objednávky, VDP v účinnom znení pripojené v prílohe a podmienky prípadnej rámcovej dohody alebo zmluvy. V zmysle VDP bolo ustanovené, že na objednávku a jej výklad sa použije francúzske právo. Súčasne VDP ustanovovali výlučnú právomoc „parížskych súdov“ na akýkoľvek spor, ktorý vznikne alebo súvisí s platnosťou, obmedzením, vykonaním alebo ukončením objednávky a ktorý medzi zmluvnými stranami nemožno urovnať zmierom, vrátane skrátených konaní, rozhodnutí o prerušení konania a predbežných opatrení. Medzi zmluvnými stranami vznikol spor vo veci plnenia zmlúv, v dôsledku ktorého Hőszig podala žalobu na vnútroštátnom súde ako súde príslušnom podľa dohodnutého miesta plnenia, pričom uvádza, že voľba francúzskeho práva jasne nebola z jej strany odôvodneným účinkom správania v zmysle článku 10 ods. 2 nariadenia (ES) č. 593/2008, keďže výrobky, ktoré vyrába, predstavujú predmet zmlúv, pričom miestom ich plnenia je jej závod v Maďarsku a celý výrobný proces až po odovzdanie výrobku zákazníkovi sa uskutočnil v tejto krajine.

Hőszig v tejto súvislosti tvrdí, že vzťah medzi VDP a rôznymi zmluvami uzavretými medzi zmluvnými stranami je potrebné preskúmať podľa maďarského práva, v zmysle ktorého VDP nepredstavujú integrálnu súčasť týchto zmlúv a preto určenie rozhodného práva podľa týchto VDP neúčinné a je potrebné uplatniť maďarské právo v súlade s článkom 4 ods. 1 písm. b) nariadenia (ES) č. 593/2008 a v zmysle čl. 5 ods. 1 písm. a) nariadenia (ES) č. 44/2001 priznať právomoc maďarským súdom. Alstom vzniesla námietku nedostatku právomoci súdu s odvolaním sa na VDP, ktoré podľa jej názoru tvoria integrálnu súčasť zmlúv. Alstom sa domnievala, že čl. 10 ods. 2

⁶⁰² Rozsudok Súdneho dvora zo 7. júla 2016, Hőszig Kft., C-222/15, ECLI:EU:C:2016:525.

nariadenia (ES) č. 593/2008 dáva spoločnosti Hőszig možnosť preukázať, že s uzavretím zmluvy, príp. jej ustanoveniami nesúhlasila, ak sa na tento účel odvolá na právny poriadok krajiny svojho obvyklého pobytu, teda Maďarska, ak z okolností vyplýva, že by nebolo odôvodnené posudzovať vyjadrenie jej súhlasu v zmysle uplatniteľného právneho poriadku v zásade na základe uvedeného nariadenia. V tomto prípade je však podľa Alstomu dôvodné „posudzovať účinky správania“ Hőszig v zmysle čl. 10 ods. 2 nariadenia (ES) č. 593/2008 podľa francúzskeho práva, keďže bola subdodávateľom úspešného uchádzača vo verejnom obstarávaní vyhlásenom vo Francúzsku na práce, ktoré mali byť vykonané vo francúzskej elektrárni. Vnútroštátny súd v tejto súvislosti považoval za potrebné zistiť, najmä či VDP tvoria integrálnu súčasť zmlúv a aké „okolnosti“ je podľa čl. 10 ods. 2 nariadenia (ES) č. 593/2008 potrebné zohľadniť na určenie, či Hőszig vyjadrila svoj súhlas s použitím VDP.

Nakoľko sa nariadenie (ES) č. 593/2008 v zmysle jeho čl. 1 ods. 2 písm. e) nevzťahuje na doložky o voľbe právomoci, Súdny dvor sa bližšie týmito otázkami nezaoberal. V prípade sa však relatívne podrobnejšie venoval otázkam spojeným s uzavretím doložky o voľbe právomoci. V úvode Súdny dvor poukazuje na skutočnosť, že hoci výklad samotnej doložky o voľbe právomoci prináleží súdu, pred ktorým bola využitá, právomoc založená na základe tejto doložky je výlučná vo vzťahu k tomu súdu alebo súdom, ktoré si zmluvné strany v tejto doložke určili. Ďalej Súdny dvor zdôrazňuje, že pojem „dohoda o voľbe právomoci“, ktorý sa používa v čl. 23 nariadenia (ES) č. 44/2001 má byť chápaný ako autonómny pojem úniijného práva, a preto pri jeho výklade nie je žiaduce chápať ho ako odkaz na vnútroštátne právo.⁶⁰³

Čl. 23 ods. 1 nariadenia (ES) č. 44/2001 ustanovuje podmienky nevyhnutné pre posúdenie platnosti doložky o voľbe právomoci, pričom väčšinou ide o formálne podmienky. Jediná materiálna podmienka v čl. 23 ods. 1 nariadenia (ES) č. 44/2001 je vyjadrená formuláciou, v zmysle ktorej sa vo vzťahu k vymedzeniu predmetu doložky, musí tento predmet vzťahovať na určený právny vzťah. Súdny dvor sumarizuje formálne podmienky platnosti dohody o voľbe právomoci vyplývajúce z čl. 23 ods. 1 nariadenia (ES) č. 44/2001, pričom prvou je písomná forma takej dohody, resp. jej písomné potvrdenie alebo je dohoda z hľadiska jej formy v súlade s praxou zavedenou medzi stranami dohody, alebo pokiaľ ide o dohodu o voľbe právomoci v medzinárodnom obchode, musí byť jej forma v súlade so zvyklosťami, ktoré strany poznajú, alebo môžu poznať.⁶⁰⁴

Uvedené formálne podmienky úzko súvisia aj so skutočnosťou, že cieľom samotného ustanovenia je zabezpečiť, aby v rámci takejto dohody o voľbe právomoci bol udelený skutočný súhlas oboch strán. Dôvodom pre zabezpečenie skutočného súhlasu oboch strán je hlavne ochrana slabšej strany, v záujme predchádzania riziku, že doložku o voľbe právomoci by do určitej zmluvy zahrnula jediná zmluvná strana, v dôsledku čoho by táto mohla ostať takpovediac nepovšimnutá zo strany druhej zmluvnej strany. Skutočný súhlas musí byť vyjadrený zjavne a jednoznačne, čomu zodpovedajú a k čomu prispievajú aj stanovené formálne podmienky uvedené v čl. 23 ods. 1

⁶⁰³ Rozsudok Hőszig, body 28 a 29.

⁶⁰⁴ Rozsudok Hőszig, body 33 a 35.

nariadenia (ES) č. 44/2001. Na základe splnenia týchto formálnych podmienok tak možno bez ďalšieho konštatovať existenciu dohody o voľbe právomoci.⁶⁰⁵

Špecifikom vyplývajúcim zo skutkového stavu je skutočnosť, že doložka o voľbe právomoci bola uvedená vo VDP, ktoré nezriedka bývajú len všeobecným súhrnom dojednaní, ktorý býva používaný formulárovo a jednotne pre väčší počet obdobných právnych vzťahov, čo naznačuje, že nepôjde o individualizované dojednania medzi zmluvnými stranami. Súdny dvor však pri zahrnutí doložky o voľbe právomoci do VDP konštatuje, že takáto doložka je v súlade s únijným právom za predpokladu, že bol oboma zmluvnými stranami podpísaný rovnaký text zmluvy, v rámci ktorého sa na VDP uvádza explicitný odkaz. Takýmto výslovným odkazom sa rozumie situácia, kedy je každá zo zmluvných strán schopná pri bežnej obozretnosti skontrolovať takýto odkaz, teda oboznámiť sa s VDP.⁶⁰⁶

Vo vzťahu k obsahovým náležitostiam doložky o voľbe právomoci v rámci určenia súdu, ktorý bude disponovať právomocou, Súdny dvor konštatuje, že je postačujúce, pokiaľ je v doložke uvedená formulácia obsahujúca objektívne okolnosti, na základe ktorých sa zmluvné strany dohodli na určení súdu, ktorý bude mať právomoc. Nie je teda potrebné, aby bol špecifikovaný presne určený konkrétny súd. Vyššie uvedené objektívne okolnosti však musia byť dostatočne presné, aby umožnili súdu, ktorý vec prejednáva zistiť, či disponuje právomocou, pričom nie je vylúčené, aby vyplývali z konkrétnych skutkových okolností daného prípadu.⁶⁰⁷

Na základe vyššie uvedeného Súdny dvor konštatuje, že doložka o voľbe právomoci, ktorá je jednak uvedená vo VDP a ktorá určuje ako príslušné súdy tie, ktoré sa nachádzajú v meste jedného z členských štátov, spĺňa požiadavky čl. 23 ods. 1 nariadenia (ES) č. 44/2001 týkajúce sa súhlasu zmluvných strán a presnosti obsahu doložky o voľbe právomoci.

5. Záver

Z analýzy vyššie uvedených rozhodnutí Súdneho dvora je zrejmé, že Súdny dvor vo vzťahu k viacerým pojmom civilného práva zdôrazňuje ich autonómny charakter, resp. potrebu vykladať ich nezávisle od vnútroštátneho právneho poriadku, pričom uvedené zreteľne odzrkadľuje snahu Súdneho dvora zjednocovať pojmy civilného práva na únijnej úrovni. Výklad nariadení európskeho medzinárodného práva súkromného, ktorý poskytuje Súdny dvor, teda možno chápať ako prostriedok, ktorý prispieva k unifikácii súkromného práva na úrovni všetkých členských štátov EÚ.

Vzhľadom na to, že súkromné právo vrátane jeho pojmov môže byť v jednotlivých členských štátoch chápané odlišným spôsobom, môže tak v praxi dôjsť k situácii, že dotknutý členský štát nebude schopný zabezpečiť rovnaký účinok určitého práva jednotlivcovi, aký by mu mohol zabezpečiť iný členský štát. Uvedené tak môže vyústiť do extrémnej situácie, keď by jednotlivcovi bola priznaná odlišná úroveň právnej ochrany práve z dôvodu, že by si chcel právo, ktoré mu priznáva nariadenie, uplatniť

⁶⁰⁵ Rozsudok Hősizig, body 36 a 38.

⁶⁰⁶ Rozsudok Hősizig, body 39 a 40.

⁶⁰⁷ Rozsudok Hősizig, bod 43.

na inom území. Takáto situácia je samozrejme nežiaduca, nakoľko účelom nariadenia je najmä unifikácia práva, ktorá zahŕňa aj jednotný výklad pojmov. Súdny dvor teda na účely predchádzania takýchto situácií zdôraznil potrebu jednotného a autonómneho výkladu určitých pojmov civilného práva nezávisle od vnútroštátnych poriadkov členských štátov.

Okrem toho môže neobvyklá situácia nastať aj v prípade, keď vnútroštátny súd na účely určenia právomoci alebo rozhodného práva uplatní síce jednotný výklad pojmu civilného práva vyplývajúci z únieového predpisu a súvisiacej judikatúry Súdneho dvora, avšak pri meritórnom rozhodovaní rovnaký pojem vyloží inak podľa vnútroštátneho práva.

Pri cezhraničných sporoch sa skúmajú najmä dva základné elementy, pričom prvým je právomoc a druhým rozhodné právo. V tejto súvislosti treba uviesť, že môže dôjsť k situácii, kedy výklad nariadenia môže prispieť k správnej aplikácii ustanovenia, ktorým sa určí rozhodné právo, avšak uvedené môže viesť k tomu, že vnútroštátny súd bude síce správne aplikovať vnútroštátny poriadok, ktorý je rozhodným právom v danom prípade, avšak ustanovenia (obsahujúce pojmy civilného práva) v rámci vnútroštátneho práva môže vykladať spôsobom, ktorý by sa mohol prieciť výkladu pojmu, ktorý by poskytol Súdny dvor. V tejto súvislosti je preto potrebné dbať o to, aby vnútroštátne súdy dôsledne skúmali význam resp. výklad pojmov civilného práva, a to práve vzhľadom na ich možný autonómny charakter.

Použité zdroje

1. SIMAN, Michael, SLAŠŤAN, Miroslav *Súdny systém Európskej Únie 3. vydanie revidované* EUROIURIS, 2012, s. 286.
2. SLAŠŤAN, M.: Výhody a nevýhody "ustálenej judikatúry" Súdneho dvora Európskej únie. In: *Právny pluralizmus a pojem práva*. - Bratislava : SAP, 2017. - ISBN 978-80-89607-57-0. - s. 150-156.

Kontakt:

Mgr. Simona Kočíšová; doc. JUDr. Ing. PhDr. Michael Siman, PhD., DEA
Paneurópska vysoká škola, Fakulta práva
Tomášikova 20, 821 02 Bratislava, Slovenská republika
simona.kocisova@paneurouni.com, michael.siman@paneurouni.com